जगदाकारेण भासमानमपि परमार्थत 'एकं' ब्रह्मैव ॥

अथ चतुर्थीमाह । "कामस्तदग्रे समवर्त्तताधि [४] । मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् । सतो बन्धुमसति निरविन्दन् । हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा" इति । परब्रह्मसम्बन्धिनो 'मनसः', 'प्रथमं' 'रेतः' आद्यं कार्य्यं, 'यदासीत्', 'तत्' कार्य्यम्, 'अग्रे' सृष्ट्यादौ, 'कामः', भूत्वा 'अधि समवर्त्तत' आधिक्येनाविरभूत् । अयमर्थः, यदेतदेकमेवाद्वितीयं सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्मेत्येवं रूपं वस्तु सृष्टेः पूर्व्वं तमसावृतमासीत्, तस्य तमोविशिष्टस्य ब्रह्मणः सिसृक्षारूपं यन्मन आदावुत्पन्नं तस्य मनसः काम एव प्रथमकार्य्यभूतः पदार्थः । स च काम उपनिषदि स्पष्टमाम्नातः, सोऽकामयत बहुस्यां प्रजायेयेति । एकोऽद्वितीयरूपोऽहमेव बहुविधो भवेयम् । तत्रायमुपायः, पूर्व्वमवस्थितमद्वितीयरूपमनुपमृद्य प्रकर्षेण मायाकल्पितजगद्रूपेणोत्पद्येयमिति तस्य वाक्यस्यार्थः । स च कामः 'सतो बन्धुः' इदानीं सत्त्वेन प्रतीयमानस्य भूतभौतिकरूपस्य जगतः असच्छब्दाभिधेये तमस्यव्यक्ते बन्धनहेतुः कामो ह्यज्ञाने सर्व्वं व्यवहारं बध्नाति । यथा निद्राणे पुरुषे समुत्पन्ना चित्तवृत्तिर्नानाविधं स्वप्नव्यवहारं बध्नाति, यथा वा जागरणेऽप्यत्यन्तमलभ्ये विषये समुत्पन्ना तृष्णा सुखदुःखपर्य्यन्तं मनोराज्यरूपं व्यवहारं बध्नाति । एवमयं परमेश्वरस्य कामः देवतिर्य्यङ्मनुष्यादिसर्व्वव्यवहारं बध्नाति । 'कवयः' विद्वांसः, वेदान्तपारङ्गताः, 'हृदि' हृदयकमले, 'मनीषा' स्वबुद्ध्या, 'प्रतीष्य' विचार्य्य,